

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/2503,Otwarcie-wystawy-Z-archiwum-X-Departamentu-Pionki-8-pazdziernika-2008-r.html>

01.04.2026, 20:48

Otwarcie wystawy „Z archiwum X Departamentu” – Pionki, 8 października 2008 r.

08.10.2008

8 października w Bibliotece Publicznej w Pionkach (ul. Radomska 2) odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „X Departament MBP”.

Wystawa prezentuje historię powstania i działalności szczególnej pod wieloma względami jednostki organizacyjnej MBP. Utworzona w październiku 1948 r. (formalnie od lutego 1949 r.) – najpierw jako grupa specjalna, od marca 1950 r. – jako Biuro Specjalne, a od grudnia 1951 r. – jako departament, otrzymała zadanie „oczyszczenia” szeregów Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej z agentów, prowokatorów oraz członków zdefiniowanego niedawno tzw. odchylenia prawicowo-nacjonalistycznego.

Realizując powyższe zadania, funkcjonariusze X Departamentu: Różański, Fejgin, Światło, Piasecki, Michalak, Dusza i inni dopuścili się szczególnych, nawet jak na „zwyczaje” panujące w MBP, okrucieństw, zarówno w X Pawilonie w więzieniu na Rakowieckiej, jak i we własnym, pozostającym poza jakimikolwiek strukturami, tajnym więzieniu w Miedzeszynie (tzw. willa „Spacer”). Historia X Departamentu to jednak nie tylko prosta historia katów i ich ofiar. Przez pryzmat spraw, jakimi się X Departament zajmował, wystawa pokazuje zarówno „korzenie” zbrodniczej idei, z której on „wyrósł” – procesy moskiewskie lat 30., a następnie pokazowe „spektakle” na Węgrzech, w Czechosłowacji, Rumunii, Bułgarii – jak i pewne aspekty dziejów formacji komunistycznej w Polsce. Jej agenturalne powiązania w wywiadzie sowieckim (poprzez osoby Włodzimierza Lechowicza i Alfreda Jaroszewicza), problem demoralizacji i okrucieństw partyzantów GL-AL (poprzez sprawę Grzegorza Korczyńskiego), a także kwestię zwalczania podziemia niepodległościowego lat wojny (poprzez historię Bogusława Hrynkiewicza). Ukazuje wreszcie instrumentalny stosunek władz partyjnych do zbrodni już popełnionych i właśnie popełnianych, dowolnie sankcjonowanych lub potępianych, w zależności od doraźnych celów politycznych.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)